

THOMAS LEMKE • **Biyopolitika**

THOMAS LEMKE 1996'da doktora derecesini aldığı Goethe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde halen profesör olarak çalışıyor. Goldsmith Koleji ve New York Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Çalışmaları Fransızca, İtalyanca, Danca ve Korece gibi pek çok dile çevrildi. Toplum kuramları, politika, biyopolitika, genetik ve üreme teknolojisi başlıca çalışma alanları arasındadır.

Biopolitik zur Einführung

© 2012 Junius Verlag GmbH

Bu kitap, New York University Press'in 2011'de yaptığı İngilizce baskısından çevrilmiştir.

İletişim Yayınları 1846 • Politika Dizisi 108

ISBN-13: 978-975-05-1147-9

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Levent Cantek

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ H. Halük Sağkal

DİZİN Birhan Koçak

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

THOMAS LEMKE

Biyopolitika

Biopolitik zur Einföhrung

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN *Utku Özmakas*

İçindekiler

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ.....	7
ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ.....	15
1 POLİTİKANIN TEMELİ OLARAK HAYAT.....	25
2 POLİTİKANIN NESNESİ OLARAK HAYAT.....	41
3 CANLI VARLIKLARIN YÖNETİMİ: MICHEL FOUCAULT.....	53
4 EGEMEN İKTİDAR VE ÇIPLAK HAYAT: GIORGIO AGAMBEN.....	77
5 KAPİTALİZM VE CANLI ÇOKLUK: MICHAEL HARDT VE ANTONIO NEGRI.....	91
6 POLİTİKANIN DÖNÜŞÜMÜ VE YOK OLUŞU.....	105
7 DOĞANIN SONU VE YENİDEN İCADI.....	123
8 DİRİM POLİTİKA VE BİYOEKONOMİ.....	137
9 GENEL MANZARA: BİYOPOLİTİKA ÇÖZÜMLEMESİ.....	153
<i>KAYNAKÇA.....</i>	<i>163</i>
<i>DİZİN.....</i>	<i>172</i>

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Bir sözcüğün tek başına özel bir tarihsel kümelenmeyi anlatması hayli nadirdir; ancak yüzyılın başından beri kullanımında enflasyon yaşanan bir kavram için bu durum doğru olabilir: Biyopolitika. Bu sözcük, 11 Eylül'den sonraki teröre karşı savaş, neo-liberalizmin doğuşu, ırkçı ideolojiler ve soykırım politikaları, çevre meselelerinin idaresi, kök hücre araştırmaları, insan kopyalama ve insan genom projesi türünden biyotıbbi ve biyoteknolojik yenilikler gibi oldukça farklı konular üzerine düşünmek için bir araç oldu. Rolünü çok da abartmadan “biyopolitika”nın pek çok tartışmada iktidarın günümüzdeki biçimlerini çözümlenmek ve eleştirmekte –hayat ile ölüme, ırk ile toplumsal cinsiyete, beden ile doğaya ilişkin sorunların yanı sıra iktidarla tahakkümün daha geleneksel sorunlarına bağlanarak son derece yeni ve özgün– bir yorum anahtarı görevi gördüğü söylenebilir. Aslına bakılırsa tartışmanın yoğunluğu ve biyopolitikanın önemi, terimin çağımızda asli olan kimi konuları tam da kalbinden yakaladığını göstermektedir.

Bunların yanı sıra pek çok farklı ve önemli politik meseleye-

le kuramsal sorunda biyopolitika kavramı kullanılarak düşünülürken, terimin tam olarak neyi gösterdiği genellikle muğlak kalmaktadır. Aslında, “biyopolitika” kavramı kafa karıştırıcı, hatta çelişkili biçimlerde kullanılmaktadır. Kavramın çözümleyici ve eleştirel potansiyelini keşfetmek için bu tartışmadaki farklı kuramsal konumlarla yüzleşilip bağlamlarına oturtulması gerekmektedir. Elinizdeki kitabın başlangıç noktası tam da bu gerekliliktir. Kitap, biyopolitikanın toplumsal kuramlarda ve felsefede edindiği kendine has anlamlara ilişkin ilk sistematik bakış girişimini ortaya koyuyor. Biyopolitika kavramının tarihine genel olarak göz atıp günümüzün kuramsal tartışmalarıyla ilişkisini keşfe çıkıyor.

Bu entelektüel deneyimin sonucu, ilk olarak 2007 yılında Almanca adıyla *Biopolitik zur Einführung* adıyla yayımlandı. Kitabı yazarken iki farklı okuru gözettim. Kitap, hem “yeni başlayanlar” için anlaşılabilir bir giriş olmalıydı hem de kavramın tarihsel boyutlarını belirleyip farklı kavramsal yaklaşımlara ilişkin sistematik bir açıklama sunarak biyopolitika kavramına zaten aşına olanların ilgisini çekmeliydi. Böylesi bir kitabı gerekli kılan bu gibi görünüyor. Kitap geçtiğimiz beş yılda İngilizce, Danca ve Lehçeye çevrildi; Korece çeviri de yakında yayımlanacak. Elinizdeki Türkçe baskı için elyazmasını gözden geçirip güncelledim. Bu baskı, konuya ilişkin literatürde yakın zamanda yayımlanan yapıtları ve ufak çaplı düzeltmelerle değişiklikleri içeriyor. Türkiye’li okurun daha kolay ulaşabilmesi için elinizdeki versiyonda Almanca akademik tartışmalara yapılan göndermeleri sınırlandırıp İngilizce literatürü daha çok dahil ettim.

Bu basımı olanaklı kılanlara, özellikle çeviriyi üstlenen ve bana kimi sorunlu yerlerin yanı sıra açıklanması gereken noktaları işaret eden Utku Özmakas’a minnettarlığımı ifade etmek istiyorum. Ayrıca bu kitabın çevrilmesi riskine giren *İletişim Yayınları*’na da teşekkür ederim.

Bu kitabı Türkiye'deki okurlara sunma fırsatı yakaladığım için son derece mutluyum. Öğrendiğim kadarıyla biyopolitika meselesi son dönemde Türkiye akademisinde İslamcı romanlarda bedenın rolü, biyometrik kimlik kartı sistemleri ve göçmen politikaları sorunları gibi çok farklı konuları kapsayan başlıklar altında katkılarla ve dergilerde özel sayılar hazırlanmasıyla çok daha büyük bir yankı bulmuş. Bu küçük kitabın üzerinde kafa yorulan politik meselelerin üstesinden gelebilecek tarihsel ve kuramsal bilgiyi sağlayarak söz konusu tartışmaları beslemesini umut ediyorum. Ayrıca Michel Foucault, Giorgio Agamben, Michael Hardt ile Antonio Negri gibi yazarların etkileri üzerine yapılan tartışmalara katkı sağlayabilir; dahası, biyoteknoloji ile biyotibbin toplumsal ve politik içerimlerine ilişkin tartışmalarda da yardımcı olabilir. Türkiye'deki canlı entelektüel hayat ve tartışılan politik meseleler içerisinde, bu baskının konuyla ilgili araştırmacı ve öğrencilerin yanı sıra politik mücadelelerde yer alanlar arasında da ilgi uyandıracığından eminim.

THOMAS LEMKE
Frankfurt, 10 Ekim 2012

ÖNSÖZ

Bu kitap özel bir tarihsel kümelenmeden doğmuştur. Kitapta yüzyıl kapanırken tanık olduğumuz kimi toplumsal ve politik olaylar üzerine düşünülüyor. Geçtiğimiz on yıl içerisinde Amerika Birleşik Devletleri'nin içindeki ve dışındaki entelektüeller, biyopolitika kavramını 11 Eylül'den sonra teröre karşı savaş ve neo-liberalizmin doğuşu gibi konuların yanı sıra kök hücre araştırmalarıyla insan genom projesi türünden biyotibbi ve biyoteknolojik yenilikler gibi farklı farklı meseleler üzerine düşünmek için kullandı. Biyopolitika kavramı, tüm bu tartışmalarda sıklıkla hayatın üretilmesi ve korunması meselesinin ölümün artışıyla birlikte nasıl dilendirildiğini çözümlenmede yorumlayıcı bir anahtar olarak görev gördü. Ayrıca, insani kabiliyetlerin artırılmasıyla ortalama yaşam süresinin uzatılması ve bunların kullanımını en uygun hale getirme stratejilerine bağlı olarak insan varlığının (örneğin, Guantanamo ve Ebu Gureyb'te) nasıl olup da "çıplak hayat"a indirildiğini ortaya çıkarmaya çalıştı.

Biyopolitika kavramını kullanarak pek çok önemli politik mesele ve kuramsal sorun üzerine düşünülürken, sıklık-

la çatışan, hatta çelişkili yöntemler de kullanıldı. Buna karşın biyopolitikanın önemi ve tartışmanın yoğunluğu, terimin yaşadığımız dönem için asli olan bazı konuları kapsadığını gösteriyor. Yine de yakın döneme kadar biyopolitikanın toplumsal kuramlardaki ve felsefedeki kendine has anlamlarını ele alan bir çaba yoktu. Her yerde bu kavramdan söz edilirken, bu tartışmada kafaları meşgul eden farklı kuramsal pozisyonlarla yüzleşmeye ve bunları bağlamına oturtmaya yönelik bir girişim olduğundan pek söz edilemez. Bu geçmişe karşın, biyopolitika kavramının tarihine dair sistematik bir genel bakış ortaya koymanın ve kavramın çağdaş kuramsal tartışmalar içerisindeki önemini keşfetmenin yararlı olacağını düşündüm.

Söz konusu entelektüel deneyin sonucu, özgün hali 2007'de Almanca olarak *Biopolitik zur Einführung* [*Biyopolitikaya Giriş*] başlığıyla yayımlanan bu kitap oldu. Elinizdeki kitap onun çevirisi olmasına rağmen, işaret etmemiz gereken kimi önemli değişiklikler var: Birincisi, artık yeni bir adı var: *Biyopolitika: İleri Bir Giriş*. Kitabın, adını bilmediğim eleştirmenlerinden birinin haklı şekilde işaret ettiği üzere özgün adı –*Biyopolitikaya Giriş*– kavrama zaten aşına olan okurları caydırabilirdi. Aslına bakılırsa kitap bir girişten çok daha fazlasını sunuyor. Biyopolitika kavramının tarihsel boyutlarını belirleyip kavramsal açıdan farklı yaklaşımlar arasında sistematik ayrımlar yapıyor. İkincisi, kitabı gözden geçirip güncelledim. Bu baskı, geçtiğimiz iki yılda konu üzerinde oluşan yeni literatürün yanı sıra küçük çaplı düzeltmeler ve değişiklikleri de içeriyor. Birleşik Devletler'deki okur için kitabı daha kolay ulaşılabilir hale getirmek amacıyla elinizdeki versiyonda pek çok okurun aşına olmadığı Almanca akademik tartışmalara yapılan atıflar sınırlandırılmış ve İngilizce literatürde çok daha kolay ulaşılabilenler dahil edilmiştir.

Bu baskıyı olanaklı kılan bazı kişilere minnettarlığımı ifade etmek isterim: Başta bu çeviriyi yapan (İngilizce olmayan kaynaklardan yapılan alıntuları bulup çıkararak) Eric Frederick Trump ve özgün metin üzerinde yaptığım düzeltmeleri okuyup yorumlarını ileten Kevin Hall ile Gerard Holden'a müteşekkirim. Kitabın niteliğinin artmasında hepsinin muazzam yardımlarını gördüm.

Bu kitabın Amerika Birleşik Devletleri ile İngilizce konuşulan dünyadaki öğrenci ve akademisyen okurların ilgisini çekeceğini düşünüyorum. Onları sosyoloji, siyasetbilim, kültürel çalışmalar, antropoloji, edebiyat, hukuk çalışmaları ve felsefe gibi çeşitlilik gösteren pek çok alandaki sorunlar üzerine çalışmaya ve disiplinler arasındaki işbölümünün ötesine geçmeye davet ediyor. Ayrıca bu kitap, halihazırda Michel Foucault, Giorgio Agamben, Michael Hardt ile Antonio Negri gibi yazarların politik etkileri ve biyoteknoloji ile biyotübbü dair toplumsal ve siyasal içerimler üzerinde dönen tartışmalar üzerine kafa yoran geniş bir okur kitlesinin ilgisini de kesinlikle çekecektir. Bu kısacık kitabın, üzerinde söz üretilen politik meselelerle ilgili tarihsel ve kuramsal bilgiler sağlayarak biyopolitika konusunda süregiden tartışmalara –ve biyopolitik zamanlarda politikanın ne anlama geldiğini tanımlamaya– bir katkıda bulunmasını umut ediyorum.

THOMAS LEMKE
Frankfurt, 12 Şubat 2010